

Για την σιδηροδρομική γραμμή Κορίνθου -Ναυπλίου – Τριπόλεως - Καλαμάτας

Βασίλης Παππάς*, Πάτρα Ιανουάριος 2026

Εισαγωγή

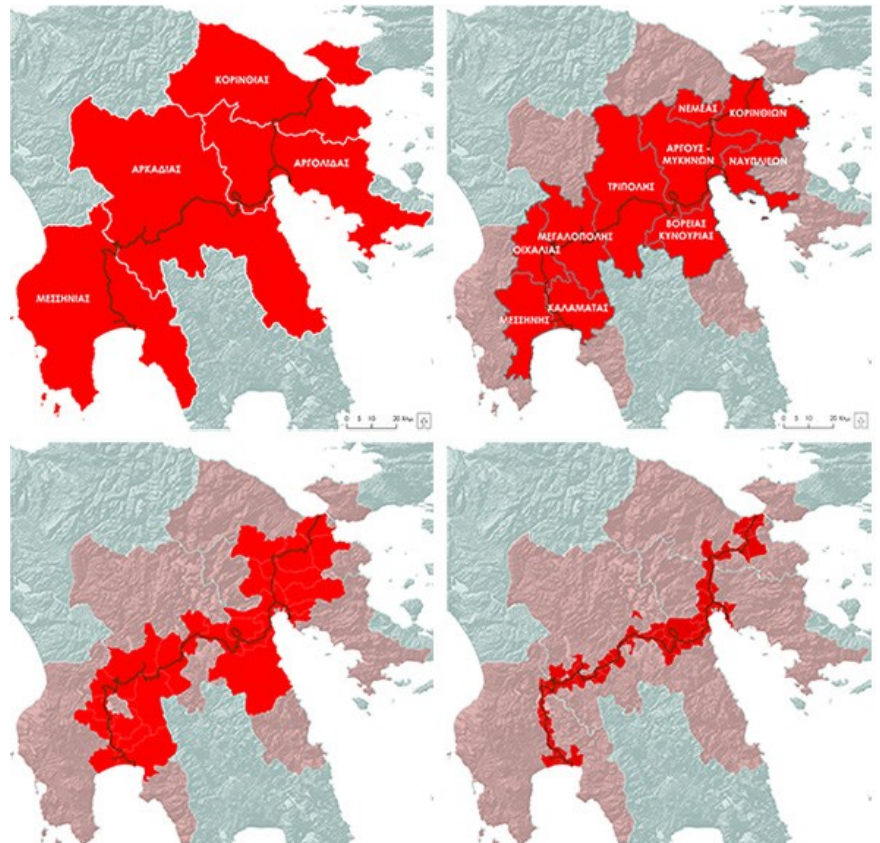
Η σύντομη αυτή ανάλυση έγινε με αφορμή τον συνεχιζόμενο και ιδιαίτερα επίκαιρο διάλογο για τις προοπτικές της ανενεργής σιδηροδρομικής γραμμής Κορίνθου – Άργους/Ναυπλίου – Τρίπολης – Καλαμάτας. Η ιδέα της ανασύστασης και επαναλειτουργίας της σιδηροδρομικής γραμμής ουσιαστικά ξεκίνησε αμέσως μετά την ανακοίνωση της παύσης λειτουργίας της, το 2010, και εντάθηκε τους τελευταίους πρόσφατους μήνες ύστερα από την – τουλάχιστον – ατυχή προκήρυξη διαγωνισμού του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος για την μετατροπή του άξονα σε ποδηλατόδρομο. Στο διάστημα αυτό έχουν κατατεθεί διάφορες προτάσεις επαναλειτουργίας της γραμμής με πλέον ενδιαφέρουσα αυτήν που αναφέρεται στην επαναλειτουργία της γραμμής με τουριστικό κυρίως χαρακτήρα^[1]. Με το κείμενο αυτό το ΙΔΕΜ επιθυμεί να συμβάλει στο δημόσιο διάλογο, παρουσιάζοντάς συνοπτικά στοιχεία από το δημογραφικό προφίλ των περιοχών από τις οποίες διέρχεται η εν λόγω ανενεργή σιδηροδρομική γραμμή, η επαναλειτουργία της οποίας θα μπορούσε να τις επηρεάσει θετικά ενισχύοντας την ισχυρότατη δημογραφική ανθεκτικότητα που παρουσιάζει η πλειοψηφία τους.

Η σιδηροδρομική γραμμή

«Το σιδηροδρομικό δίκτυο Κορίνθου-Άργους/Ναυπλίου-Τρίπολης-Καλαμάτας ανακαινίσθηκε πλήρως μεταξύ 2007 και 2009 και εξυπηρετεί 44 σταθμούς σε πολλές περιοχές που δεν συνδέονται άμεσα με τους κεντρικούς οδικούς άξονες. Το έργο, που χρηματοδοτήθηκε από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους με συνολικά 135 εκατ. ευρώ, ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2009, οπότε και ξεκίνησαν 5+5 δρομολόγια ημερησίως. Περιλάμβανε πλήρη ανακαίνιση της επιδομής με σύγχρονα σιδηροδρομικά υλικά σιδηροτροχιάς, νέες αλλαγές γραμμής, λειτουργία 65 Αυτόματων Συστημάτων Ισόπεδων Διαβάσεων (ΑΣΙΔ), και αποκατάσταση όλων των γεφυρών. Τον Δεκέμβριο του 2010, τα δρομολόγια σταμάτησαν και η νεοκατασκευασθείσα γραμμή έκλεισε. Έκτοτε, χωρίς καμία επιτήρηση των υποδομών, ο εξοπλισμός βανδαλίστηκε, όλα τα ΑΣΙΔ καταστράφηκαν και τα κτίρια λεηλατήθηκαν.»^[2].

Η γραμμή είναι μετρικού πλάτους και συνολικού μήκους 261 περίπου χιλιομέτρων και αποτελείται από έναν κεντρικό άξονα (Κόρινθος – Άργος - Τρίπολη – Καλαμάτα) και από επιμέρους διακλαδώσεις οι κυριότερες εκ των οποίων είναι: α) Άργος – Ναύπλιο, μήκους 13 χιλιομέτρων περίπου, β) Λεύκτρο – Μεγαλόπολη, μήκους 5 χιλιομέτρων περίπου, και γ) Ασπρόχωμα – Μεσσήνη, μήκους 4,6 χιλιομέτρων περίπου. Επίσης στο Ζευγολατιό υπάρχει σύνδεση με την γραμμή προς Καλό Νερό – Πύργο – Πάτρα (ανενεργή και εγκαταλελειμμένη γραμμή επίσης).

Η σιδ. γραμμή διέρχεται από τέσσερις (4) Περιφερειακές Ενότητες (Κορινθίας, Αργολίδας, Αρκαδίας και Μεσσηνίας), δέκα (10) Δήμους, εικοσιξέξι (26) Δημοτικές Ενότητες, εβδομήντα τέσσερις (74) Δημοτικές Κοινότητες, ενώ σε απόσταση πεντακοσίων (500) μέτρων υπάρχουν τριάντα εννέα (39) οικισμοί^[3]. Το μεγαλύτερο τμήμα της γραμμής βρίσκεται εντός της Π.Ε. Αρκαδίας (36,1% του μήκους της), ενώ το μικρότερο είναι στην Π.Ε. Κορινθίας (14,2%) βλ. πίνακα 1.

Χάρτης 1: Οι Περιφερειακές Ενότητες, οι Δήμοι, οι Δημοτικές Ενότητες και οι Δημοτικές Κοινότητες από τις οποίες διέρχεται η σιδηροδρομική γραμμή

Κλάδος	Συνολικό μήκος (χλμ)	Μήκος της σιδ. γραμμής εντός της Π.Ε.:			
		Αργολίδας	Αρκαδίας	Κορινθίας	Μεσσηνίας
Κεντρικός	238,4	58,1	89,1	37,0	54,2
προς Ναύπλιο	13,1	13,1			
προς Μεγαλόπολη	5,0		5,0		
προς Μεσσήνη	4,7				4,7
Σύνολο	261,2	71,2	94,1	37,0	58,9

Πίνακας 1: Το μήκος της σιδ. γραμμής ανά Π.Ε. και κλάδο

* αφ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών, Ιδρυτικό Μέλος ΙΔΕΜ

Οι Περιφερειακές Ενότητες

Όπως αναφέρθηκε η σιδηροδρομική γραμμή διέρχεται από τέσσερις (4) Περιφερειακές Ενότητες συνολικής έκτασης 11.838 τετραγωνικών χιλιομέτρων που στην πρόσφατη απογραφή (ΕΛΣΤΑΤ, 2021) είχαν 455.198 κατοίκους. Η μέση πληθυσμιακή πυκνότητα της περιοχής είναι 38,4 άτομα/τ.χλμ. ενώ περισσότερα στοιχεία παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα 2.

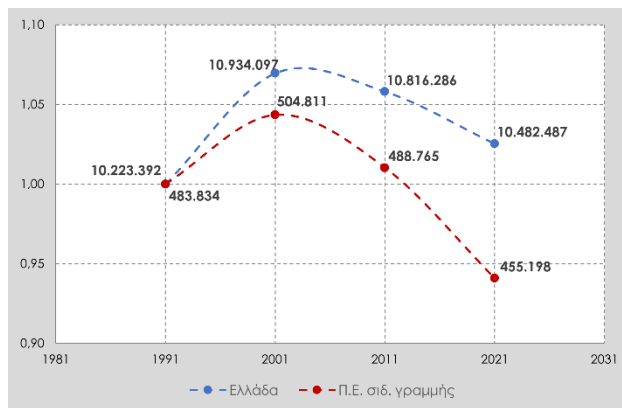
Περιφερειακή Ενότητα	Εμβαδόν	Μόνιμος πληθυσμός				Πληθυσμιακή Πυκνότητα 2021	Μεταβολή πληθυσμού 1991 - 2021 (%)
		1991	2001	2011	2021		
Αργολίδας	2.156,1	94.873	102.392	97.044	93.216	43,2	-1,7
Αρκαδίας	4.420,4	95.987	91.326	86.685	77.592	17,6	-19,2
Κορινθίας	2.295,4	132.238	144.527	145.082	138.310	60,3	4,6
Μεσσηνίας	2.996,4	160.736	166.566	159.954	146.080	48,8	-9,1
4 Π.Ε.	11.868,3	483.834	504.811	488.765	455.198	38,4	-5,9
Ελλάδα	132.028,9	10.223.392	10.934.097	10.816.286	10.482.487	79,4	2,5

τα εμβαδά είναι υπολογισμένα από το αντίστοιχο γεωσύνολο σε τετρ. χλμ. (η έκταση της Ελλάδας σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ το 2022 είναι 132.049 τ.χ.)

Πίνακας 2: Οι Περιφερειακές Ενότητες της σιδηροδρομικής γραμμής (πηγή δεδομένων: ΕΛΣΤΑΤ και ίδια επεξεργασία)

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα αυτό η πληθυσμιακή πυκνότητα των Π.Ε. το 2021 είναι αρκετά μικρότερη σε σχέση με την πληθυσμιακή πυκνότητα της χώρας, ενώ κατά το διάστημα 1991 – 2021 οι τέσσερις Π.Ε. απώλεσαν περισσότερους από 28.600 κατοίκους με την μερίδα του λέοντος να αφορά στην Π.Ε. Αρκαδίας, που είδε τον πληθυσμό της να μειώνεται κατά 19,2% ή κατά 18.395 άτομα. Την ίδια περίοδο δε, μόνον η Π.Ε. Κορινθίας όχι μόνο διατήρησε αλλά και αύξησε τον πληθυσμό της (+ 6.072 άτομα) ενώ η Π.Ε. Αρκαδίας έχει την μεγαλύτερη μείωση πληθυσμού το 1991 – 2021 και από τις εβδομήντα πέντε (75) Π.Ε. της χώρας. Συνολικά η εξέλιξη του πληθυσμού και των τεσσάρων Π.Ε., από τις οποίες διέρχεται η σιδ. γραμμή, υπολείπεται σημαντικά από αυτήν της Ελλάδας, όπως σαφώς παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα 3 και διάγραμμα 1.

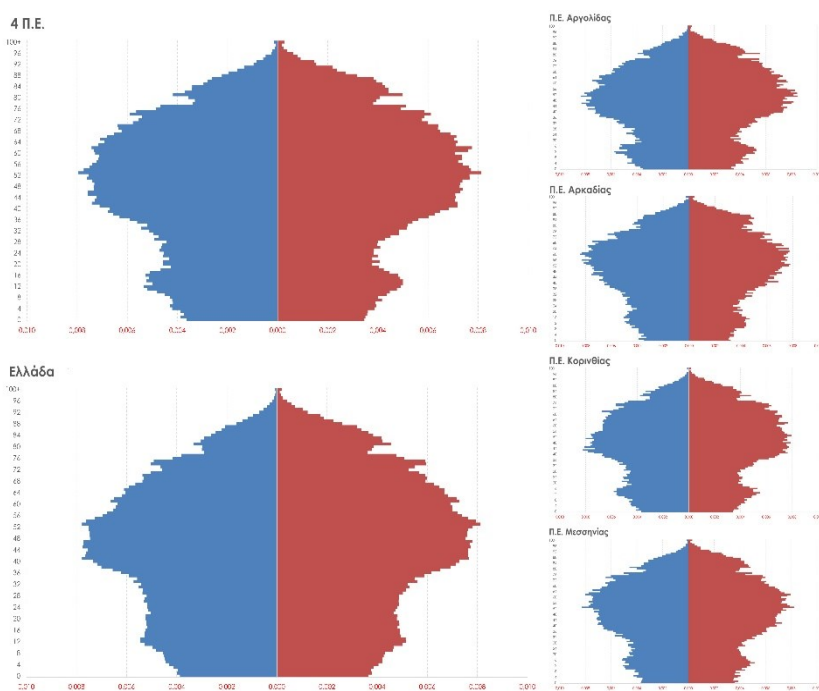
	1991	2001	2011	2021
Εξέλιξη πληθυσμού της Ελλάδας (ανά 10ετία)	7,0%	-1,1%	-3,1%	
Εξέλιξη πληθυσμού των 4 Π.Ε. του τρένου (ανά 10ετία)	4,3%	-3,2%	-6,9%	
Ειδικό πληθυσμιακό βάρος των 4 Π.Ε.	4,7%	4,6%	4,5%	4,3%
Σταθμισμένος Πληθυσμός των 4 Π.Ε.	1,00	1,04	1,01	0,94
Σταθμισμένος Πληθυσμός της Ελλάδας	1,00	1,07	1,06	1,03

Πίνακας 3 και Διάγραμμα 1: Εξέλιξη πληθυσμού, ειδικό πληθυσμιακό βάρος και σταθμισμένες τιμές, 1991 - 2021

Ειδικότερα και αναφορικά με την δομή του πληθυσμού, κατά φύλο και ηλικία, παρατηρούμε ότι η πυραμίδα ηλικιών, που αφορά και στις τέσσερις Π.Ε. του τρένου, είναι πιο επιβαρυσμένη από αυτήν της Ελλάδας (Διάγραμμα 2) έχοντας πιο μικρή βάση, μεγαλύτερη στένωση στις ηλικίες μέχρι 55 ετών, ενώ είναι πιο πεπλατυσμένη προς την κορυφή. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι έχουν μικρότερα ποσοστά (%) πληθυσμού μέχρι 55 ετών (δηλαδή ουσιαστικά λιγότερες παραγωγικές και εν πολλοίς αναπαραγωγικές ηλικίες αλλά και νεολαία) και υψηλότερα ποσοστά στις μεγάλες ηλικίες (55 ετών και άνω), πολύ υψηλότερα από τα αντίστοιχα της χώρας. Με άλλα λόγια και στις τέσσερις Π.Ε. υπάρχει σοβαρό πρόβλημα γήρανσης, ενώ όλες υστερούν και στα ποσοστά των νέων.

Όσον αφορά πλέον εξειδικευμένους δημογραφικούς δείκτες επιλέχθηκε ο αριθμός των ετών με αρνητικά Φυσικά Ισοζύγια (Φ.Ι. = η διαφορά ανάμεσα στο αδρό δείκτη γεννητικότητας και τον αδρό δείκτη θνησιμότητας) που παρουσιάζουν οι 4 Π.Ε. κατά το χρονικό διάστημα 1980 – 2024. Οι 3 από τις 4 Π.Ε. (αυτές της Αρκαδίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας) εντάσσονται στην ομάδα των επτά Π.Ε. της Ελλάδας που βρίσκονται στη χειρότερη θέση καθώς είχαν περισσότερους θανάτους από γεννήσεις για 45 συνεχόμενα έτη, ενώ σε ελαφρώς καλύτερη θέση είναι μόνον η Π.Ε. Κορινθίας με αρνητικά Φ.Ι. για 37 έτη (υπενθυμίζουμε ότι σε εθνικό επίπεδο είχαμε αρνητικά φυσικά ισοζύγια σε 20 «μόνον» έτη).

Διάγραμμα 2: Πυραμίδες ηλικιών των τεσσάρων Π.Ε. και της Ελλάδας, 2021

Διάγραμμα 2: Πυραμίδες ηλικιών των τεσσάρων Π.Ε. και της Ελλάδας, 2021

Οι Δήμοι

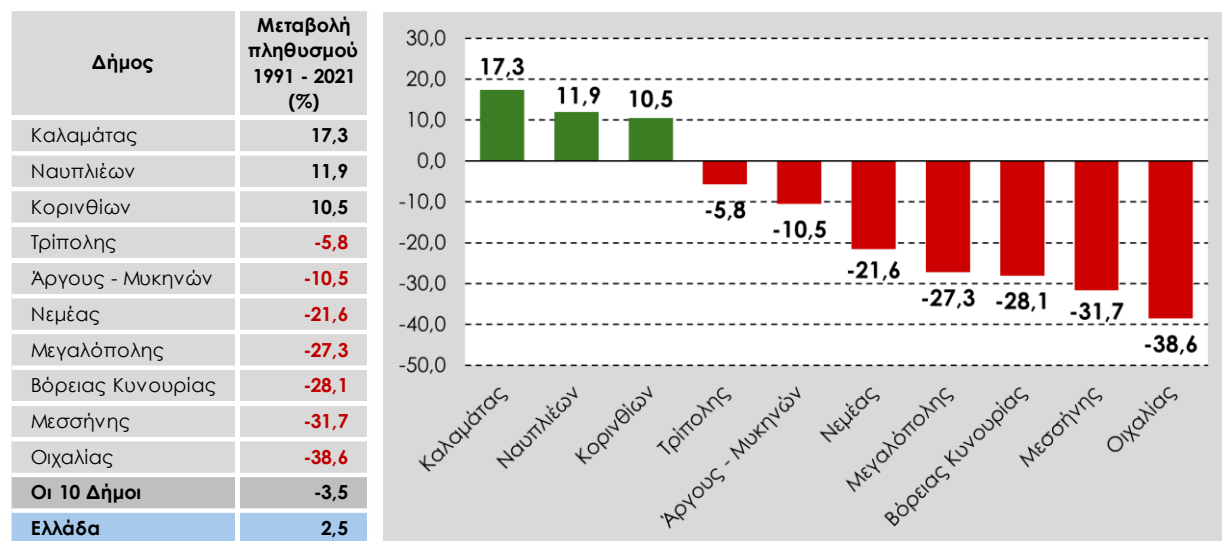
Οι δέκα (10) Δήμοι από τους οποίους διέρχεται η σιδ. γραμμή παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα 4. Μεγαλύτερος σε έκταση είναι ο Δήμος Τρίπολης (1.474 τ.χ.) και ο μικρότερος αυτός της Νεμέας (205 τ.χ.), ενώ όσον αφορά τον πληθυσμό πολυπληθέστερος είναι, στην απογραφή του 2021, ο Δήμος Καλαμάτας (72.906 κατ.) και ολιγοπληθέστερος ο Δήμος Νεμέας (5.713 κατ.), με την μεγαλύτερη πληθυσμιακή πυκνότητα να καταγράφεται στον Δήμο Καλαμάτας (165,1 κατ./τ.χ.) και την μικρότερη στον Δήμο Μεγαλόπολης (12,2 κατ./τ.χ.)

Δήμος	Εμβαδόν	Μόνιμος πληθυσμός				Πληθυσμιακή Πυκνότητα 2021
		1991	2001	2011	2021	
Άργους - Μυκηνών	1.001,0	44.705	47.745	42.022	39.994	40,0
Βόρειας Κυνουρίας	577,1	13.182	11.589	10.341	9.483	16,4
Καλαμάτας	441,5	62.147	70.006	69.849	72.906	165,1
Κορινθίων	612,7	50.604	58.523	58.192	55.941	91,3
Μεγαλόπολης	722,9	12.084	11.044	10.687	8.784	12,2
Μεσσήνης	562,9	28.081	25.859	23.482	19.170	34,1
Ναυπλιέων	391,3	29.150	31.607	33.356	32.625	83,4
Νεμέας	205,2	7.289	7.286	6.483	5.713	27,8
Οιχαλίας	416,8	13.848	11.681	11.228	8.504	20,4
Τρίπολης	1.474,2	46.879	48.568	47.254	44.165	30,0
Οι 10 Δήμοι	6.405,5	307.969	323.908	312.894	297.285	46,4
Ελλάδα	132.028,9	10.223.392	10.934.097	10.816.286	10.482.487	79,4

τα εμβαδά είναι υπολογισμένα από το αντίστοιχο γεωσύνολο σε τετρ. χλμ. (η έκταση της Ελλάδας σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ το 2022 είναι 132.049 τ.χ.)

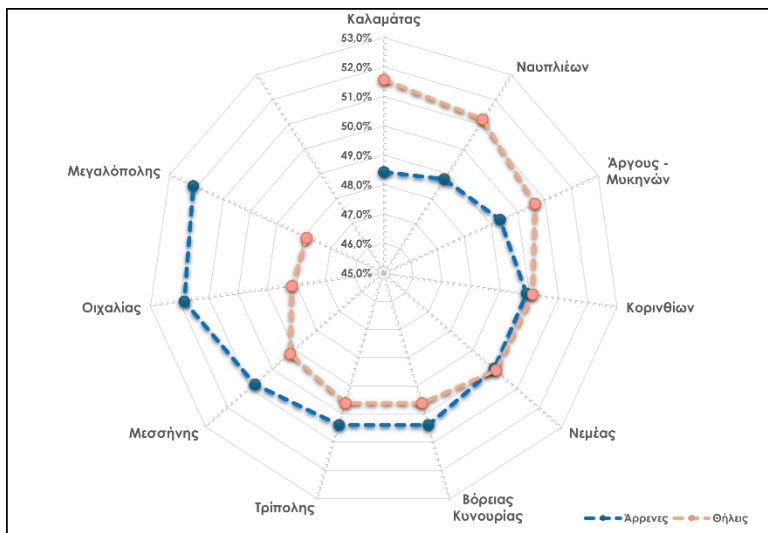
Πίνακας 4: Οι Δήμοι της σιδ. γραμμής και ο πληθυσμός τους 1991, 2001, 2011, 2021

Αναφορικά με την πληθυσμιακή μεταβολή 1991-2021 των δέκα αυτών Δήμων (πίνακας 5 και διάγραμμα 3), μόνον τρεις παρουσιάζουν αύξηση ενώ οι υπόλοιποι επτά παρουσιάζουν μείωση η οποία φτάνει στο -38,6% (Δήμος Οιχαλίας).

Πίνακας 5 και Διάγραμμα 3: Πληθυσμιακή εξέλιξη 1991 – 2021 των δέκα Δήμων

Δήμος	Μόνιμος Πληθυσμός 2021			
	Άνδρες	(%)	Γυναίκες	(%)
Καλαμάτας	35.308	48,4	37.598	51,6
Ναυπλιέων	15.917	48,8	16.708	51,2
Άργους - Μυκηνών	19.736	49,3	20.258	50,7
Κορινθίων	27.910	49,9	28.031	50,1
Νεμέας	2.854	50,0	2.859	50,0
Βόρειας Κυνουρίας	4.778	50,4	4.705	49,6
Τρίπολης	22.253	50,4	21.912	49,6
Μεσσήνης	9.737	50,8	9.433	49,2
Οιχαλίας	4.409	51,8	4.095	48,2
Μεγαλόπολης	4.578	52,1	4.206	47,9
Οι 10 Δήμοι	147.480	49,6	149.805	50,4
Ελλάδα	5.125.977	48,9	5.356.510	51,1

Πίνακας 6 και Διάγραμμα 4: Κατανομή πληθυσμού ανά φύλο το 2021 στους δέκα Δήμους

Όσον αφορά στην σύνθεση του πληθυσμού ανά φύλο στους Δήμους Βόρειας Κυνουρίας, Τρίπολης, Μεσσήνης, Οιχαλίας και Μεγαλόπολης κυριαρχούν οι άνδρες, στον Δήμο Νεμέας υπάρχει ισορροπία μεταξύ των δύο φύλων, ενώ στους Δήμους Καλαμάτας, Ναυπλίων, Άργους – Μυκηνών και Κορινθίων υπερτερούν οι γυναίκες (πίνακας 6 και διάγραμμα 4).

Δήμος	Νεότητα και γήρανση του πληθυσμού, 2021	Δήμος	Λόγος θανάτων προς γεννήσεις, 2023
Κορινθίων	20-49 (κατά 9,4%)	Οιχαλίας	6,0
Καλαμάτας	20-49 (κατά 9,1%)	Μεσσήνης	4,2
Ναυπλίων	20-49 (κατά 6,7%)	Βόρειας Κυνουρίας	4,2
Τρίπολης	20-49 (κατά 3,3%)	Μεγαλόπολης	3,9
Άργους - Μυκηνών	Ισορροπία (1,9%)	Νεμέας	3,8
Νεμέας	60+ (κατά 3,3%)	Άργους - Μυκηνών	2,1
Μεγαλόπολης	60+ (κατά 5,7%)	Τρίπολης	2,0
Βόρειας Κυνουρίας	60+ (κατά 9,7%)	Ναυπλίων	1,8
Μεσσήνης	60+ (κατά 14,8%)	Κορινθίων	1,6
Οιχαλίας	60+ (κατά 19,8%)	Καλαμάτας	1,3
Ελλάδα	20-49 (κατά 7,8%)	Ελλάδα	1,8

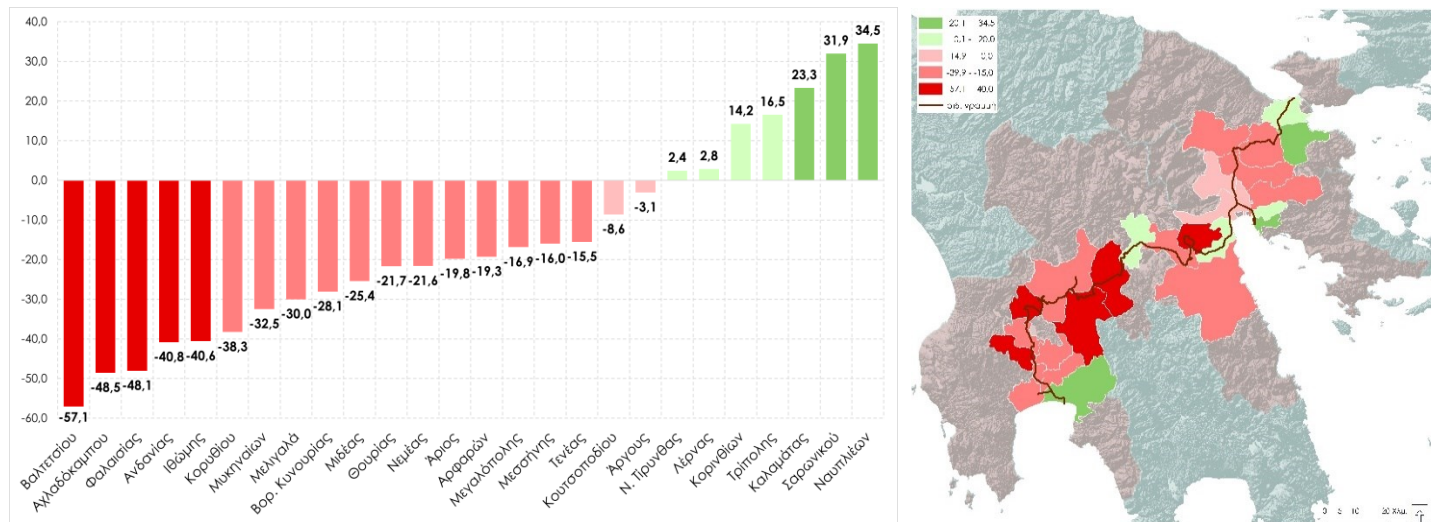
Πίνακας 7: Νεότητα και γήρανση του πληθυσμού 2021, Λόγος θανάτων προς γεννήσεις 2023, στους δέκα Δήμους

Η ηλικιακή διάρθρωση στους Δήμους διαφοροποιείται από αυτήν των Π.Ε. (βλέπε προηγούμενη ενότητα) με την ηλικιακή ομάδα των 20 – 49 ετών να υπερτερεί αυτής των 60 ετών και άνω (πίνακας 7, Νεότητα και γήρανση) στους Δήμους Κορινθίων (κατά 9,4%), Καλαμάτας (κατά 9,1%), Ναυπλίων (κατά 6,7%) και Τρίπολης (κατά 3,3%). Τα ποσοστά αυτά κρίνονται ως ικανοποιητικά αλλά δεν αρκούν να διασφαλίσουν σ' αυτούς μία ικανοποιητική ηλικιακή ευρωστία στους εν λόγω Δήμους. Αντιθέτως στους υπόλοιπους Δήμους η κατάσταση είναι προβληματική με τον Δήμο Οιχαλίας να βρίσκεται στην χειρότερη θέση με την ηλικιακή ομάδα των 60 ετών και άνω να υπερτερεί αυτής των 20 – 49 ετών κατά 19.8%. Ένα από τα χειρότερα ποσοστά που καταγράφεται και στους 332 Δήμους της χώρας και που την κατατάσσει στην δέκατη τρίτη χειρότερη θέση.

Στον Δήμο Άργους – Μυκηνών υπάρχει σχετική ισορροπία μεταξύ των δύο ηλικιακών ομάδων με τους 20 – 49 ετών να υπερτερούν ελαφρά κατά +1,9%). Στους Δήμους Νεμέας, Μεγαλόπολης, Βόρειας Κυνουρίας και Μεσσήνης υπερτερεί η ηλικιακή ομάδα των 65 ετών και άνω κατά 3,3%, 5,7%, 9,7% και 14,8% αντίστοιχα (πίνακας 7, Νεότητα και γήρανση). Ο δε δείκτης λόγος θανάτων προς γεννήσεις το 2023 (πίνακας 7, Λόγος θανάτων προς γεννήσεις) αποτυπώνει μία ιδιαίτερα δυσμενή εικόνα στους εξεταζόμενους Δήμους (πολύ περισσότεροι θάνατοι από γεννήσεις), με εξαίρεση τους Δήμους Κορινθίων και Καλαμάτας όπου αντιστοιχούν 1,6 και 1,3 θάνατοι/γέννηση (1,8 σε εθνικό επίπεδο).

Οι Δημοτικές Ενότητες

Οι μεγαλύτερες σε έκταση, από τις 26 Δημοτικές Ενότητες (Δ.Ε.) της σιδ. γραμμής, είναι οι Δ.Ε. Βόρειας Κυνουρίας (577,1 τ.χ.) και Μεγαλόπολης (331,8 τ.χ.) και οι μικρότερες οι Δ.Ε. Άριος (22,4 τ.χ.) και Ναυπλίων (33,5 τ.χ.). Πληθυσμιακά (2021) οι μεγαλύτερες είναι οι Δ.Ε. Καλαμάτας (66.135 κατ.) και Κορινθίων (38.485 κατ.) και οι μικρότερες οι Δ.Ε. Αχλαδόκαμπου (407 κατ.) και Βαλτετσίου (816 κατ.). Μόλις επτά (7) Δ.Ε., από τις 26 της σιδ. γραμμής, παρουσιάζουν θετική μεταβολή πληθυσμού στην τριακονταετία 1991 – 2021, ενώ οι υπόλοιπες έχουν αρνητική μεταβολή με ποσοστά που φτάνουν ως και -57,1% στην Δ.Ε. Βαλτετσίου (διάγραμμα 5 και χάρτης 2).

Διάγραμμα 5 και Χάρτης 2: Ποσοστιαία μεταβολή πληθυσμού 1991 – 2021 στις Δημοτικές Ενότητες της σιδ. γραμμής

Η διάμεση ηλικία μοιράζει τον πληθυσμό σε δύο ίσα τμήματα, με το 50 % πάνω και το άλλο 50% κάτω από την τιμή του δείκτη αυτού. Η χώρα μας έχει μία από τις μεγαλύτερες τιμές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο (46,2 το 2021) που την καθιστούν μία από τις πλέον γερασμένες χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ η αύξηση του του δείκτη αυτού την τελευταία τριακονταετία ήταν ταχύτερη (πίνακας 8). Όσον αφορά στην διάμεση ηλικία του πληθυσμού των 26 ΔΕ, από τις οποίες διέρχεται η σιδηροδρομική γραμμή, αυτή ήταν - με εξαίρεση των Δ.Ε. Κορινθίων, Καλαμάτας, Ναυπλίων και Τρίπολης - υψηλότερη από την αντίστοιχη της χώρας, σε ορισμένες δε από αυτές ξεπερνούσε ακόμη και τα εξήντα έτη! (Δ.Ε. Ανδανίας, Βαλτετσίου και Φαλαισίας).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι τρεις Δ.Ε. με την υψηλότερη διάμεση ηλικία το 2021 είχαν μικρή μεταβολή αυτής την τελευταία τριακονταετία (ήταν ήδη από το 1991 πολύ γερασμένες) ενώ στον αντίποδα στις τέσσερες Δ.Ε. με διάμεση ηλικία μικρότερης της χώρας καταγράφεται ταχύτερη αύξησή της. Αντίστοιχη εικόνα καταγράφεται και στην αποτύπωση του πληθυσμού των 65 ετών και άνω (πίνακας 8, Πληθυσμός 65 ετών και άνω) όπου οι Δ.Ε. με υψηλή διάμεση ηλικία έχουν και υψηλότερα ποσοστά πληθυσμού 65 ετών και άνω και το αντίστροφο. Η ίδια εικόνα αποτυπώνεται επίσης και στην κατανομή των τιμών του λόγου θανάτων προς γεννήσεις (2023) καθώς οι γερασμένες Δ.Ε. παρουσιάζουν υψηλό λόγο θανάτων/γεννήσεων και οι λιγότερο γερασμένες μικρότερο (πίνακας 8, Λόγος θανάτων προς γεννήσεις).

Δημοτική Ενότητα	Διάμεση ηλικία 2021	Δημοτική Ενότητα	Μεταβολή της διάμεσης ηλικίας 1991 - 2021	Δημοτική Ενότητα	Πληθυσμός 65 ετών και άνω, ως ποσοστό του μόνιμου πληθυσμού, 2021	Δημοτική Ενότητα	Λόγος θανάτων προς γεννήσεις 2023
Φαλαισίας	64,0	Θουρίας	12,9	Βαλτετσίου	48,1%	Βαλτετσίου	31,0
Βαλτετσίου	63,9	Μυκηναίων	12,6	Φαλαισίας	47,1%	Ανδανίας	16,5
Ανδανίας	60,0	Τρίπολης	12,4	Ανδανίας	39,4%	Αχλαδόκαμπου	11,0
Αχλαδόκαμπου	59,3	Άργους	12,1	Ιθώμης	37,9%	Κορυθίου	7,3
Ιθώμης	58,5	Λέρνας	12,1	Αχλαδόκαμπου	37,0%	Μυκηναίων	5,7
Μυκηναίων	54,6	Κουτσοποδίου	12,0	Μυκηναίων	34,5%	Βορ. Κυνουρίας	4,2
Κορυθίου	53,9	Μιδέας	11,9	Κορυθίου	32,3%	Τενέας	4,1
Βορ. Κυνουρίας	53,7	Μεγαλόπολης	11,9	Βορ. Κυνουρίας	31,8%	Νεμέας	3,8
Μελιγαλά	53,4	Καλαμάτας	11,7	Μελιγαλά	31,0%	Ιθώμης	3,4
Αρφαρών	52,9	Ναυπλιέων	11,5	Αρφαρών	30,8%	Μιδέας	3,4
Μιδέας	51,5	Μεσσήνης	11,4	Άριος	29,1%	Λέρνας	3,1
Θουρίας	51,3	Κορινθίων	11,4	Μιδέας	29,0%	Μελιγαλά	3,1
Άριος	50,7	Βορ. Κυνουρίας	11,0	Νεμέας	28,6%	Θουρίας	2,9
Νεμέας	50,1	Σαρωνικού	10,6	Θουρίας	27,9%	Σαρωνικού	2,9
Μεσσήνης	49,9	Αχλαδόκαμπου	10,2	Σαρωνικού	27,6%	Κουτσοποδίου	2,8
Κουτσοποδίου	49,7	Ν. Τίρυνθας	10,1	Μεσσήνης	26,8%	Μεγαλόπολης	2,5
Σαρωνικού	49,3	Τενέας	8,7	Τενέας	25,8%	Μεσσήνης	2,4
Μεγαλόπολης	49,2	Νεμέας	7,7	Λέρνας	25,5%	Ν. Τίρυνθας	2,0
Λέρνας	48,9	Αρφαρών	6,1	Κουτσοποδίου	25,2%	Άριος	1,7
Ν. Τίρυνθας	48,7	Βαλτετσίου	5,8	Μεγαλόπολης	24,6%	Άργους	1,6
Τενέας	47,9	Κορυθίου	5,5	Ν. Τίρυνθας	24,4%	Ναυπλιέων	1,5
Άργους	47,1	Μελιγαλά	5,2	Άργους	22,8%	Τρίπολης	1,4
Τρίπολης	45,2	Φαλαισίας	5,0	Τρίπολης	20,5%	Κορινθίων	1,2
Ναυπλιέων	45,1	Άριος	4,2	Καλαμάτας	20,1%	Καλαμάτας	1,2
Καλαμάτας	45,0	Ιθώμης	3,9	Κορινθίων	20,0%	Αρφαρών	1,1
Κορινθίων	44,0	Ανδανίας	3,2	Ναυπλιέων	19,8%	Φαλαισίας	
Ελλάδα	46,2	Ελλάδα	10,1	Ελλάδα	22,8%	Ελλάδα	1,8

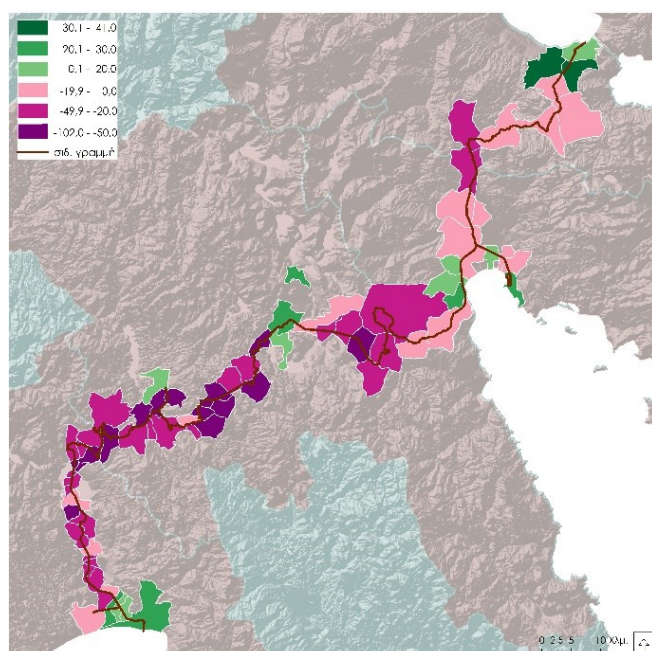
Πίνακας 8: Διάμεση ηλικία 2021, Μεταβολή της διάμεσης ηλικίας 1991 – 2021, Πληθυσμός 65 ετών και άνω 2021, Λόγος θανάτων προς γεννήσεις 2023 (οι Δ.Ε. διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες, μεγαλύτερες – μικρότερες, αναφορικά με τις τιμές της Ελλάδας στον αντίστοιχο δείκτη).

Συνεπώς, με μικρές εξαιρέσεις που αφορούν κυρίως στις μεγάλες πληθυσμιακά Δ.Ε. (Κορινθίων, Καλαμάτας, Ναυπλιέων, Τρίπολης και λιγότερο του Άργους) η πλειοψηφία των 26 Δ.Ε. της σιδ. γραμμής χαρακτηρίζεται από προβληματικές δημογραφικές δομές και ισχνότερη δημογραφική δυναμική με ακραίες περιπτώσεις Δ.Ε. Φαλαισίας, Βαλτετσίου, Ανδανίας, Αχλαδόκαμπου και Ιθώμης.

Οι Δημοτικές Κοινότητες

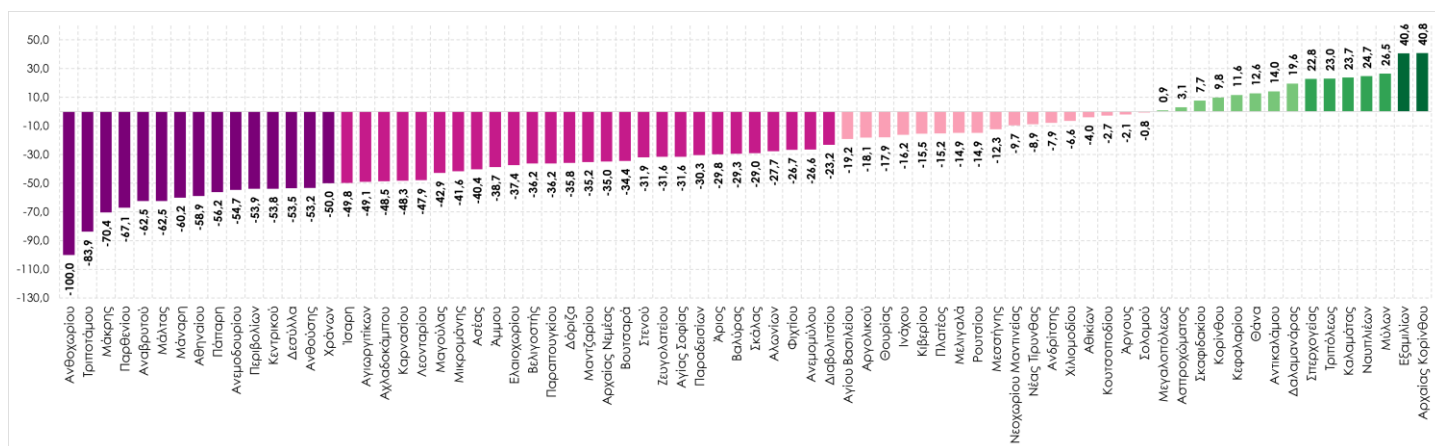
Είναι γεγονός ότι όσο εξετάζουμε «χαμηλότερα» διοικητικά επίπεδα η δυνατότητα ανεύρεσης των απαραίτητων δεδομένων – ιδιαίτερα διαχρονικών – περιορίζεται σημαντικά. Συνεπώς στο παρόν και στο επόμενο διοικητικό επίπεδο (οικισμοί) θα περιορισθούμε μόνον στην παρουσίαση της εξέλιξης και της κατανομής του πληθυσμού.

Δημοτική Κοινότητα	Μεταβολή πληθυσμού 1991 - 2021 (%)	Δημοτική Κοινότητα	Μεταβολή πληθυσμού 1991 - 2021 (%)
Ανθοχωρίου	-100,0	Αρχαίας Κορίνθου	40,8
Τριποτάμου	-83,9	Εξαμιλιών	40,6
Μάκρης	-70,4	Μύλων	26,5
Παρθενίου	-67,1	Ναυπλιέων	24,7
Αναβρυτού	-62,5	Καλαμάτας	23,7
Μάλτας	-62,5	Τριπόλεως	23,0
Μάναρη	-60,2	Σπερχογείας	22,8
Αθηναίου	-58,9	Δαλαμανάρας	19,6
Πάπαρη	-56,2	Αντικαλάμου	14,0
Ανεμοδουρίου	-54,7	Θάνα	12,6
Περιβολίων	-53,9	Κεφαλαρίου	11,6
Κεντρικού	-53,8	Κορίνθου	9,8
Δεσύλλα	-53,5	Σκαφιδακίου	7,7
Ανθούσης	-53,2	Ασπροχώματος	3,1
Χράνων	-50,0	Μεγαλοπόλεως	0,9

Πίνακας 9: Οι 15 Δ.Κ. με την μικρότερη και μεγαλύτερη μεταβολή πληθυσμού 1991 – 2021

Χάρτης 3: Μεταβολή πληθυσμού στις Δημοτικές Κοινότητες της σιδ. γραμμής, 1991 - 2021

Διάγραμμα 6: Μεταβολή πληθυσμού στις Δημοτικές Κοινότητες της σιδ. γραμμής, 1991 - 2021

Η σιδ. γραμμή διέρχεται από 74 Δημοτικές Κοινότητες (Δ.Κ.) με συνολικό πληθυσμό, το 2021, 202.019 κατοίκους και συνολική έκταση 1.194,8 τετρ. χλμ. Οι μεγαλύτερες σε έκταση είναι οι Δ.Κ. Αχλαδόκαμπτου (104,93 τ.χλμ.), Άργους (50,56 τ.χλμ.) και Αθικίων (50,27 τ.χλμ.) ενώ οι μικρότερες είναι οι Δ.Κ. Μαντζαρίου (1,63 τ.χλμ.), Ανεμόμυλου (1,71 τ.χλμ.) και Μάλτας (1,74 τ.χλμ.). Αντίστοιχα οι μεγαλύτερες πληθυσμιακά το 2021 είναι οι Δ.Κ. Καλαμάτας (58.816 κατ.), Κορίνθου (30.816 κατ.) και Τριπόλεως (30.448 κατ.) ενώ οι μικρότερες είναι οι Δ.Ε. Ανθοχωρίου (δεν καταγράφονται κάτοικοι), Τριποτάμου (15 κατ.) και Ανδρίτσας (35 κατ.). Από τις 74 Δ.Κ. μόνο οι δεκαπέντε (15) παρουσιάζουν θετική μεταβολή του πληθυσμού τους κατά την τριακονταετία 1991 – 2021 (πίνακας 9) ενώ όλες οι υπόλοιπες είχαν αρνητικές μεταβολές (χάρτης 3 και διάγραμμα 6). Σε ορισμένες δε (15 Δ.Κ.) η μείωση αυτή υπερβαίνει το 50% ενώ μια (Δ.Κ. Ανθοχωρίου) που κατοικείτο το 1991 έχει εγκαταλειφθεί από τους κατοίκους της το 2021.

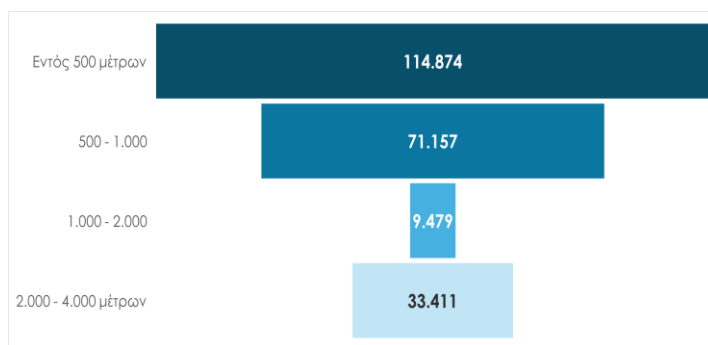
Οι Οικισμοί

Με άξονα την σιδηροδρομική γραμμή δημιουργήθηκαν, με την τεχνική buffer σε περιβάλλον GIS, τέσσερις ζώνες γύρω από αυτήν ακτίνας 500, 1.000, 2.000 και 4.000 μέτρων αντίστοιχα (χάρτης 4). Στις ζώνες αυτές υπάρχουν 246 οικισμοί οι οποίοι κατατάσσονται όπως στον πίνακα 10 ενώ στο διάγραμμα 7 δίδεται ο μόνιμος πληθυσμός του 2021 ανά ζώνη, με την πρώτη ζώνη (0 - 500 μέτρα από την σιδ. γραμμή) να συγκεντρώνει την πλειοψηφία των κατοίκων (114.874 κατ.).

Από τους 246 οικισμούς ένας είναι έδρα Περιφέρειας (Τρίπολις, η⁴¹), οκτώ (8) έδρα Δήμου (Άργος, το - Καλαμάτα, η - Κόρινθος, η - Μεγαλόπολις, η - Μελιγαλάς, ο - Μεσσήνη, η - Ναύπλιον, το - Τρίπολις, η), έξι (6) είναι Μονές και ένας είναι νησίδα (Μπούρτζιον, το).

Ο μέγιστος πληθυσμός το 2021 καταγράφεται στον οικισμό Καλαμάτα, η (57.706 κατ.) και ακολουθούν οι: Κόρινθος, η (30.816 κατ.), Τρίπολις, η (30.383 κατ.) και Άργος, το (21.467 κατ.). Στον αντίποδα καταγράφονται δέκα (10) οικισμοί με πληθυσμό μικρότερο των δέκα (10) κατοίκων εκ των οποίων δύο είναι χωρίς πληθυσμό (Μονή Βελανιδιάς, η και Μπούρτζιον, το).

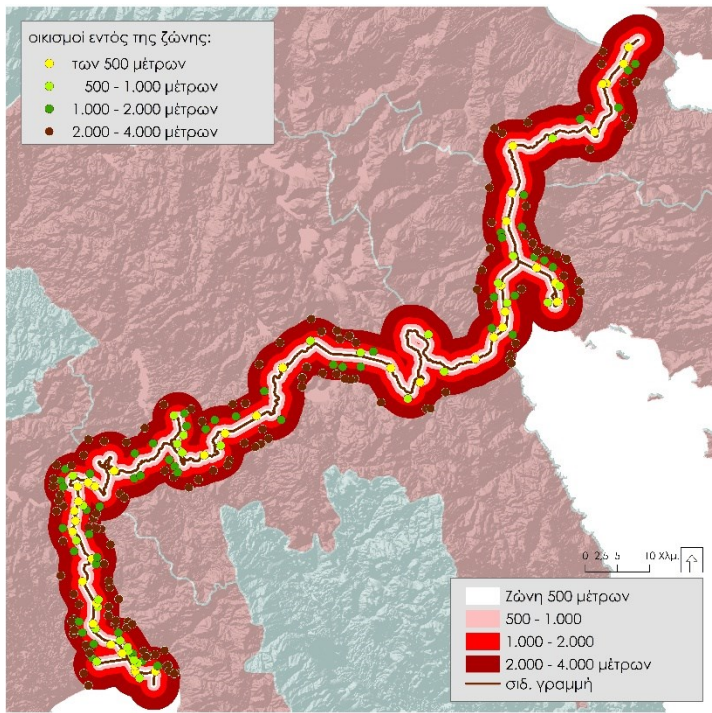
Οι περισσότεροι οικισμοί (125) απαντώνται στην ζώνη των 2.001 – 4.000 μέτρων έχοντας πληθυσμό 33.411 κατοίκων στην τελευταία απογραφή, ενώ οι οικισμοί με τον περισσότερο πληθυσμό, 103.054 κατ., είναι 39 και απαντώνται στην ζώνη των 0 – 500 μέτρων από την σιδ. γραμμή (πίνακας 10). Η κατανομή των οικισμών αναφορικά με το υψόμετρο ξεκινά από το επίπεδο της θάλασσας (0 υψόμετρο) με μέγιστο τα 1.017 μέτρα (Βαλτέσιον, το). Η κατανομή αυτή παρουσιάζεται ομαδοποιημένη σε κατηγορίες υψόμετρου στον πίνακα 11. Η πολυπληθέστερη ομάδα οικισμών βρίσκεται στην ζώνη 2.001 – 4.000 μέτρων από την σιδ. γραμμή και στην κατηγορία υψόμετρου 501 – 1.000 μέτρα όπου καταγράφονται 37 οικισμοί με πληθυσμό 4.278 άτομα, ενώ οι οικισμοί με τον περισσότερο αθροιστικά πληθυσμό (2021 (93.419 κατ.) βρίσκονται στην ζώνη 0 – 500 μέτρα και σε υψόμετρο 11 – 50 μέτρα. Στην ίδια κατηγορία υψόμετρου (11 – 50 μέτρα) – ανεξαρτήτως ζώνης - καταγράφονται και οι περισσότεροι οικισμοί (63) οι οποίοι διαθέτουν και τον περισσότερο αθροιστικά πληθυσμό, 138.642 κάτ. (πίνακας 11).

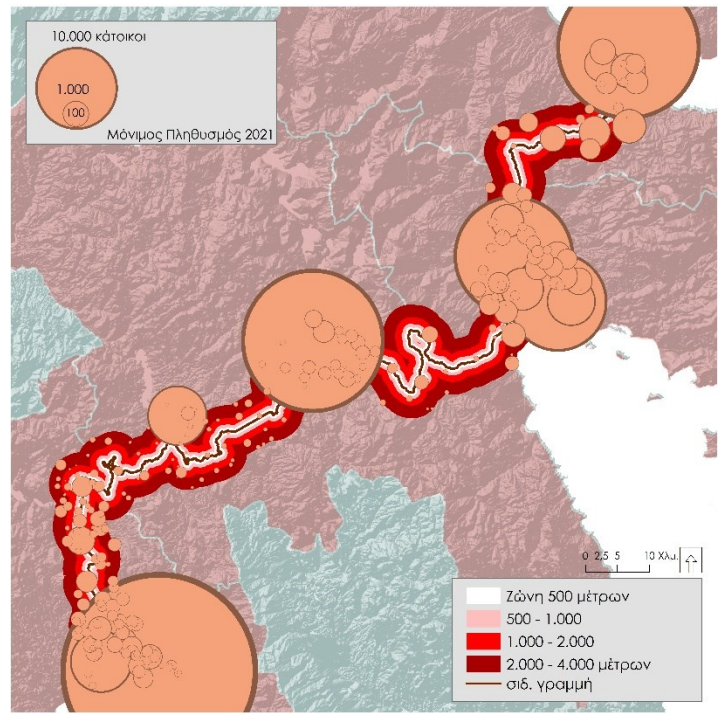
Διάγραμμα 7: Ο πληθυσμός 2021 των οικισμών στις ζώνες γύρω από την σιδ. γραμμή

Μέγεθος	Ζώνες σε απόσταση από τη γραμμή του τρένου								Σύνολο	
	Εντός 500 μέτρων		501 - 1.000 μέτρων		1.001 - 2.000 μέτρων		2.001 - 4.000 μέτρων			
	#	πληθυσμός 2021	#	πληθυσμός 2021	#	πληθυσμός 2021	#	πληθυσμός 2021	#	πληθυσμός 2021
0 - 10 κάτοικοι	1	10	1	0	3	17	6	27	11	54
11 - 100	13	783	11	426	24	1.243	53	2.248	101	4.700
101 - 500	13	2.713	7	1.799	21	4.311	50	11.509	91	20.332
501 - 1.000	7	5.125	5	3.760	3	2.078	9	6.489	24	17.452
1.001 - 5.000	2	3.189	2	2.253	1	1.830	7	13.138	12	20.410
5.001 - 10.000			2	11.069					2	11.069
μεγαλύτερο από 10.000 κατ.	3	103.054	2	51.850					5	154.904
Σύνολο	39	114.874	30	71.157	52	9.479	125	33.411	246	228.921

Πίνακας 10: Κατανομή των οικισμών στις ζώνες της σιδ. γραμμής σύμφωνα με το πληθυσμιακό τους μέγεθος (2021)

Χάρτης 4: Οι ζώνες γύρω από την σιδ. γραμμή

Χάρτης 5: Κατανομή του πληθυσμού των οικισμών στις τέσσερις ζώνες της σιδ. γραμμής

Υψόμετρο	Ζώνες σε απόσταση από τη γραμμή του τρένου									
	Εντός 500 μέτρων		501 - 1.000 μέτρων		1.001 - 2.000 μέτρων		2.001 - 4.000 μέτρων		Σύνολο	
	#	Πληθυσμός 2021	#	Πληθυσμός 2021	#	Πληθυσμός 2021	#	Πληθυσμός 2021	#	Πληθυσμός 2021
0 - 10 μέτρα	5	15.887	5	1.496	1	133	2	2.821	13	20.337
11 - 50	12	93.419	10	29.998	13	3.234	28	11.991	63	138.642
51 - 100	8	1.980	3	1.954	11	3.407	26	7.653	48	14.994
101 - 200	5	1.179	1	46	5	867	12	2.458	23	4.550
201 - 500	2	1.561	6	6.450	10	782	19	4.140	37	12.933
501 - 1.000	7	848	5	31.213	12	1.056	37	4.278	61	37.395
1.001 - 1.500 μέτρα							1	70	1	70
Σύνολο	39	114.874	30	71.157	52	9.479	125	33.411	246	228.921

Πίνακας 11: Κατανομή των οικισμών στις ζώνες της σιδ. γραμμής και κατηγορίες υψόμετρου (2021)

Συμπερασματικά

Είναι προφανές ότι η προηγούμενη συνοπτική ανάλυση, ανά Διοικητικό επίπεδο, όχι μόνον δεν εξαντλεί το ζήτημα του καθορισμού της δημογραφικής ταυτότητας της περιοχής αλλά αντιθέτως έχει πολλά κενά και ελλείψεις οι οποίες οφείλονται ακριβώς στον συνοπτικό της χαρακτήρα. Δεν εξετάστηκαν θέματα που αφορούν την πληθυσμιακή ανισοκατανομή (αν και κάποια λίγα στοιχεία αποτυπώθηκαν), την γονιμότητα, την γαμηλιότητα, την θνησιμότητα, την κατανομή των αλλοδαπών, κ.α. Όμως, και απολύτως σε γενικές γραμμές, διαφαίνονται κάποια βασικά χαρακτηριστικά και κατευθύνσεις που συνοψίζονται στο ότι η περιοχή από την οποία διέρχεται η σιδηροδρομική γραμμή, αν εξαιρέσουμε τους κεντρικούς Δήμους κάθε Π.Ε., χαρακτηρίζεται από ισχνότερη δημογραφική δυναμική. Ειδικότερα:

- Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων στην δυσμενέστερη δημογραφικά θέση φαίνεται να είναι η Π.Ε. Αρκαδίας ακολουθούμενη από τις Π.Ε. Λακωνίας και Μεσσηνίας.
- Σε επίπεδο Δήμων διαφοροποιούνται με θετικότερα (αλλά όχι θετικά χαρακτηριστικά) οι Δήμοι Καλαμάτας, Ναυπλίων και Κορινθίων ενώ στο αντίποδα βρίσκονται οι Δήμοι Οιχαλίας, Μεσσηνίας και Βόρειας Κυνουρίας.
- Σε επίπεδο Δημοτικών Ενοτήτων σε δυσμενέστατη θέση βρίσκονται οι Δ.Ε. Βαλτετσίου, Φαλασσίας και Ανδανίας και σε αρκετά καλύτερη οι Δ.Ε. των μεγάλων αστικών κέντρων της περιοχής: Ναυπλίων, Κορινθίων και Καλαμάτας.
- Στο επίπεδο των Δημοτικών Κοινοτήτων δεν εξετάστηκαν εξειδικευμένοι δημογραφικοί δείκτες, όμως, και σύμφωνα με την μεταβολή του πληθυσμού τους, κατά την τριακονταετία 1991 – 2021, σοβαρότατα ζητήματα αντιμετωπίζουν οι δεκαπέντε Δ.Κ. που απώλεσαν περισσότερο από το 50% του πληθυσμού τους (βλέπε χάρτη 3 και διάγραμμα 6).
- Τέλος, στο επίπεδο των Οικισμών το πρότυπο που ακολουθούν είναι το πρότυπο όλης της χώρας όπου οι ορεινοί κυρίως οικισμοί (με υψόμετρο άνω των 700 μέτρων) ουσιαστικά δίνουν μάχη επιβίωσης.

Είναι σαφές, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ότι ασφαλέστερα συμπεράσματα μπορούν να προέλθουν μόνο μέσα από μία αναλυτική και σε βάθος μελέτη για μία τεκμηριωμένη διατύπωση πολιτικών, μέτρων και δράσεων για την δημογραφική ανόρθωση της περιοχής.

Η δημογραφική αυτή ανόρθωση απαιτεί μέτρα, σε όλα τα επίπεδα (Εθνικό, Περιφερειακό, Τοπικό) και σ' όλους τους τομείς της κοινωνίας, της οικονομίας και του περιβάλλοντος. Η εξεταζόμενη περιοχή, πέρα από την δημογραφική της κατάρρευση, παρουσιάζει παράλληλα ένα ιδιαίτερο δυναμικό στον πολιτισμό, την ιστορία, το τοπίο, την αρχιτεκτονική αλλά και την τουριστική υποδομή, ενώ εξακολουθεί να αντιμετωπίζει πολλαπλές κοινωνικοοικονομικές προκλήσεις, όπως στις δημόσιες μεταφορές, στη

βιομηχανία, στον αγροτικό τομέα, κ.α. Παράλληλα η ανοδική τάση του τουρισμού της χώρας μας δημιουργεί ευκαιρίες για νέα τουριστικά προϊόντα και μοντέλα (όπως η Ελληνοελβετική πρόταση για τουριστικό σιδηρόδρομο^[1]).

Η σχέση σιδηρόδρομου και δημογραφικής ανόρθωσης δεν είναι γραμμική, είναι κυρίως έμμεση αλλά ισχυρή, λειτουργώντας μέσω οικονομικών, κοινωνικών και χωρικών μηχανισμών. Επιπλέον ο σιδηρόδρομος ως μέσο μεταφοράς καλύπτει τις απαιτήσεις των πολιτικών της ΕΕ για υποδομές μεταφορών φιλικές προς το περιβάλλον, για οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική και εδαφική συνοχή σε διεθνές, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Συνεπώς η πολυλειτουργική προσέγγιση της σιδηροδρομικής γραμμής προσανατολισμένης στον τουρισμό δίνει την ευκαιρία να αναπτυχθούν στρατηγικές για βιώσιμη περιφερειακή ανάπτυξη^[5].

Ο σιδηρόδρομος δεν είναι απλώς ένα μέσο μεταφοράς αλλά αποτελεί ένα από τα κυριότερα εργαλεία χωρικής και οικονομικής συνοχής και ενισχύει την βιωσιμότητα των περιοχών που εξυπηρετεί (μέσω της μείωσης του κόστους των μετακινήσεων ανθρώπων και αγαθών, της ενίσχυσης της πρόσβασης σε αγορές εργασίας, την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες, της δημιουργίας θέσεων εργασίας, της προσέλκυσης επενδύσεων, κ.α.) αποτελώντας εχέγγυο για οικονομική ανάπτυξη και σταθερότητα, βασικές προϋποθέσεις για την δημογραφική ανόρθωση μιας περιοχής.

Ολοκληρώνοντας πρέπει να τονίσουμε ότι η επαναλειτουργία της σιδηροδρομικής γραμμής δεν αρκεί από μόνη της για ν' αναστραφούν οι προαναφερθείσες δημογραφικές τάσεις της περιοχής, αλλά αποτελεί αναμφισβήτητη έναν ισχυρό ενισχυτικό παράγοντα. Παράλληλα απαιτούνται μέτρα και δράσεις σε όλα τα επίπεδα για την επίτευξη ενός ικανοποιητικού επιπέδου χωρικής συνοχής η οποία αποτελεί προϋπόθεση για μία βιώσιμη δημογραφική ανάπτυξη, ενώ αντίστοιχα η ισορροπημένη δημογραφική κατανομή ενισχύει τη συνοχή του χώρου. Χωρίς ολοκληρωμένες χωρικές πολιτικές, οι δημογραφικές ανισορροπίες τείνουν να οξύνονται.

Παραπομπές

[1] η κυριότερη έχει διατυπωθεί από Ελληνοελβετική επιστημονική πρωτοβουλία η οποία «φιλοδοξεί να αναβιώσει όχι μόνο τον σιδηροδρομικό τουρισμό και να βάλει ξανά στον χάρτη την ανατολική, κεντρική και νότια Πελοπόννησο, αλλά και να συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής, στην αύξηση του τουριστικού ρεύματος και του σιδηροδρομικού και ορεινού τουρισμού αλλά και να συνδράμει στην κοινωνική ανασυγκρότηση των περιοχών αυτών». Βλέπε στο: <https://www.ellet.gr/deltia-tyrou/dt-to-techniko-epimelitirio-elladas-kai-to-ypourgeio-perivallontos-proothoun-fin-oristikiki-katastrofi-tou-sidirodromikou-diktyou-tis-peloponnisou/>

[2] από την σχετική ερώτηση (6/10/2025) του Ευρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ καθηγητή Γιάννη Μανιάτη προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

[3] η χαρτογραφική ανάλυση έχει γίνει από τον υπογράφοντα βασιζόμενη κυρίως σε γεωσύνολα της ΕΛΣΤΑΤ (<https://www.statistics.gr/el/digital-cartographical-data>) ενώ η μοντελοποίηση – απεικόνιση της σιδηροδρομικής γραμμής βασίζεται σε γεωσύνολο του διαδικτυακού τόπου <http://geodata.gov.gr/dataset/siderodromiko-diktyo-elladas>. Σε όλα τα γεωσύνολα έγινε η κατάλληλη επεξεργασία ώστε αυτά να ικανοποιήσουν τις ανάγκες της παρούσας ανάλυσης.

[4] στις ονομασίες των οικισμών ακολουθείται η τυπολογία που έχει υιοθετήσει η ΕΛΣΤΑΤ, πρώτα η ονομασία ακολουθούμενη από κόμμα και στη συνέχεια το άρθρο.

[5] Th. Papamichail, Spatial Synergies, Doctoral thesis, ETH Zurich, 2019

Έκδοση του Ινστιτούτου Δημογραφικών Ερευνών και Μελετών (ΙΔΕΜ)

ΙΔΕΜ, Λεωφ. Συγγρού 154, Αθήνα, 17161, τηλ. 2109315288, e-mail: indemography@gmail.com
Υπεύθυνος σύνταξης: Βύρων Κοτζαμάνης, bkotzama@gmail.com

Το τεύχος αυτό είναι διαθέσιμο στο <https://indemography.gr/category/enimerosi/deltia/>